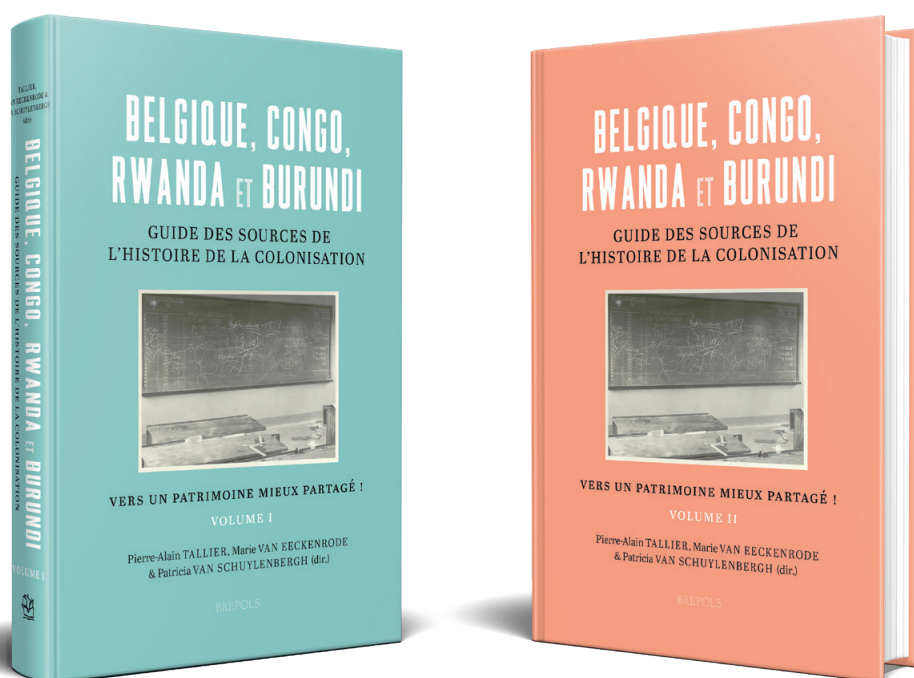

PERSDOSSIER

België, Congo, Rwanda en Burundi

*Bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie
Naar een beter gedeeld erfgoed!*

Woensdag 29 september 2021

Perscontact:

Stéphanie Deschamps, persattaché bij het Rijksarchief:
stephanie.deschamps@arch.be - 0470 883 871.
Jonas Van de Voorde, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika:
jonas.van.de.voorde@africamuseum.be - 0477 218 344.

Inhoud

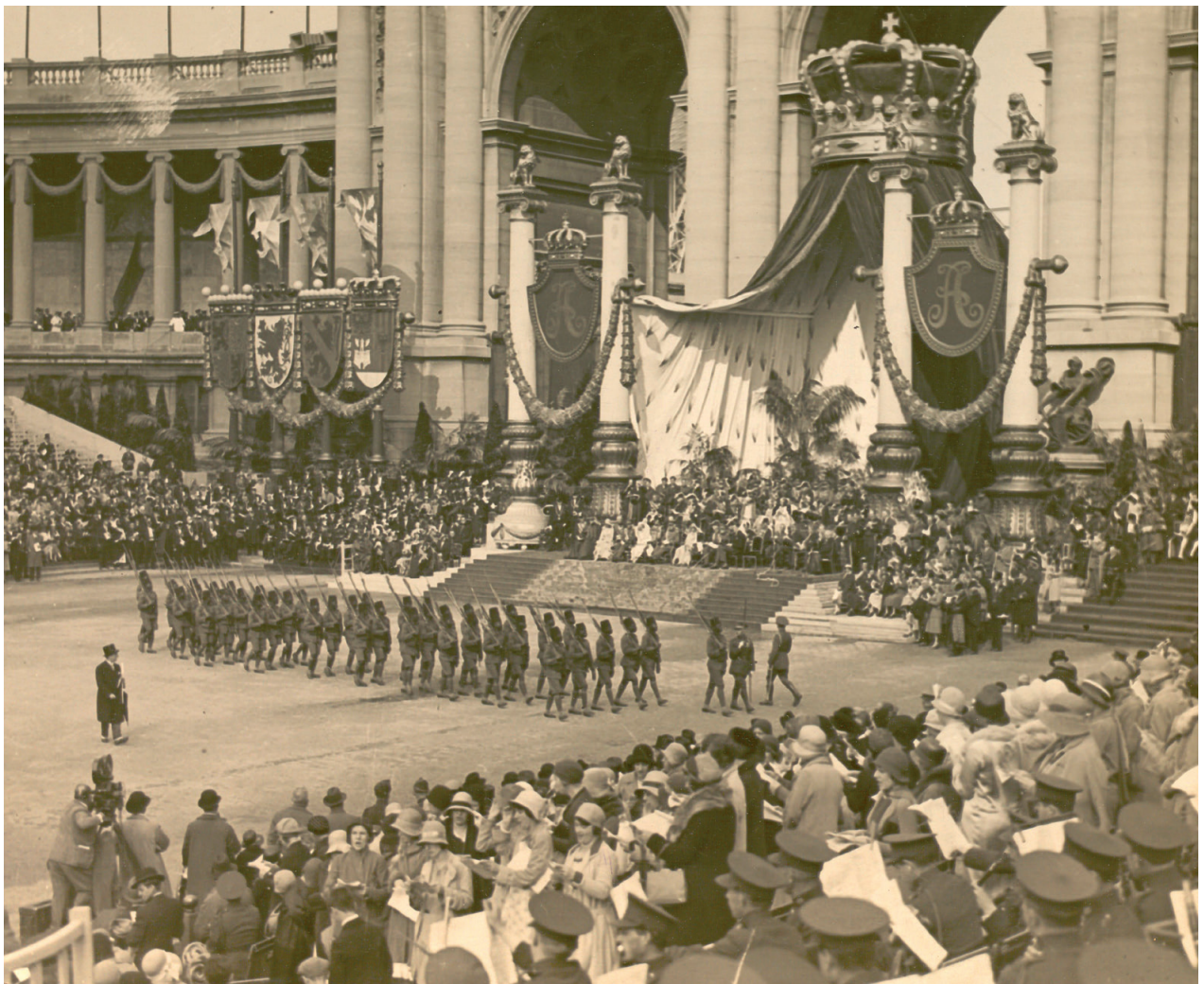
Verloop van de persconferentie	2
Persbericht	3
Een ambitieus project	5
Archief en kolonisatie: een geschiedenis van lange termijn	6
Geschiedkundige ijkpunten	10
Voorstelling van de twee wetenschappelijke partnerinstellingen: het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika	12
Inhoudstafel van de <i>Guide des sources de l'histoire de la colonisation</i>	13
Bijlagen	14

Aanvoer van runderrassen in Noordoost-Congo (in de omgeving van Nioka), 1925-1930, z.d. ARA, NOLCO, nr. 9007e. © Rijksarchief.

Verloop van de persconferentie

- Openingswoord door Thomas Dermine, Staatssecretaris belast met het Federaal Wetenschapsbeleid.
- Koloniaal archief en de federale wetenschappelijke instellingen: de cruciale rol van het Rijksarchief en van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, door Karel Velle, Algemeen Rijksarchivaris, en Guido Gryseels, Algemeen Directeur van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.
- Voorstelling van de bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie, door de coördinatoren van het project: Pierre-Alain Tallier, Departementshoofd bij het Rijksarchief, Marie Van Eeckenrode, Archivaris bij het Algemeen Rijksarchief 2-depot Joseph Cuvelier, belast met de overbrenging van het “Afrika-archief” naar het Rijksarchief. Patricia Van Schuylenbergh, Diensthoofd Geschiedenis en Politiek bij het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.
- Vragenronde.
- Kennismaking met het koloniaal archief in het Rijksarchief, in de lokalen waar het wordt bewaard (facultatief geleid bezoek).

Défilé van de Openbare Weermacht in het Jubelpark te Brussel (België, 1930). ARA, Ministerie van Koloniën, Bestuur van het Moederland. Bibliotheek, Documentatie, Pers, nr. 108. © Rijksarchief.

Persbericht

Het archief over Centraal-Afrika en de koloniale periode is nog altijd **weinig gekend** en weinig toegankelijk voor niet-ingewijden.

In een tijd waarin steeds meer wordt opgeroepen tot de dekolonisatie van de geest, van de openbare ruimte, de musea en de archiefcentra, dringen onderzoekers en het middenveld aan op **(betere) toegang tot het “koloniaal archief”**.

Tot dusver bestond er echter **geen enkele tool** om alle bronnen te identificeren en lokaliseren die in België beschikbaar zijn. In meer dan **80 bewaarinstellingen in België** bevinden zich nochtans bijna **20 strekkende kilometer archief over de kolonisatie**. Het werd dus hoog tijd om dit erfgoed in kaart te brengen.

De redactie van een Bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie, een initiatief van het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, is dus een **belangrijke stap** voorwaarts in de identificatie en de beschrijving van het archief over Congo-Vrijstaat, Belgisch Congo en Rwanda-Urundi.

De gids, met meer dan 1500 beschrijvingen over **bijna 2300 bladzijden**, is een soort GPS voor het koloniaal archief en stelt voor het eerst de burgers en onderzoekers – waar ook ter wereld – in staat om zeer nauwkeurig te weten wie wat bewaart op Belgisch grondgebied. Zo beantwoordt hij aan de noden van de wetenschap, de samenleving en de herinnering.

De identificatie van al dit archief was een werk van lange adem omdat bronnen die weinig bekend of onbekend zijn gebleven bij de onderzoekers die werken op de koloniale geschiedenis opgespoord moesten worden.

Dit uitzonderlijk archivalische erfgoed bestaat uit archieven die zowel door overheidsdiensten als door bedrijven en particulieren werden gevormd: gaande van documenten opgesteld door de Minister van Koloniën en zijn administratie in Brussel, syllabi van cursussen gegeven aan de Koloniale Universiteit, persoonlijke dossiers van koloniale ambtenaren bijgehouden door de diensten van het Gouvernement-generaal te Leopoldstad (nu Kinshasa), tot vonnissen van een rechtbank in Kwango, de boekhouding van Union minière du Haut-Katanga, het dagboek van een missie uit Kigali, het fotoalbum van een familie van kolonials, of de identiteitskaarten van Congolezen en aantekeningen gemaakt tijdens een vergadering van de raad van dorpschefs.

Na het verschijnen van deze publicatie moet, dossier per dossier, een inventaris worden gemaakt, althans voor de collecties die nog geen inventaris hebben. Ook het archief over de kolonisatie dat buiten België wordt bewaard (in Afrika en elders) zal moeten worden geïdentificeerd. De “Guide des sources de l’histoire de la colonisation” (Bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie) biedt in dit verband heel wat werkpistes.

De gids kwam tot stand in partnerschap tussen het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en is het werk van een dertigtal archivariissen en geschiedkundigen onder leiding van Pierre-Alain Tallier, Marie Van Eeckenrode en Patricia Van Schuylenbergh. Hij wordt gepubliceerd door Brepols, met steun van het Federaal Wetenschapsbeleid (Belspo) en de Universitaire Stichting van België. Met de financiële steun van Belspo werd de gids ook online in open access beschikbaar gesteld.

De publicatie bestaat uit twee boekdelen, en is te koop bij het Rijksarchief, bij het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en in de betere boekhandel. Hij kan ook gratis online worden geraadpleegd op de volgende websites: www.arch.be, www.brepolsonline.net en www.africamuseum.be.

Koloniaal archiefbestand bewaard bij het Algemeen Rijksarchief 2-depot Joseph Cuvelier. © Rijksarchief.

Een ambitieus project

De publicatie van de “Bronnengids voor de geschiedenis van de kolonisatie” is de bekroning van een onderzoek dat in 2008-2009 van start is gegaan. Gedurende 10 jaar van langdurig en vruchtbaar onderzoek hebben het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika vergeten of weinig bekende archiefcollecties aan het licht gebracht.

Door een gebrek aan kennis blijven vele bronnen onbenut. Zij zijn één van de grondstoffen voor onderzoekers en helpen onze kennis van de geschiedenis van de kolonisatie te verfijnen. Maar archieven zijn niet alleen een erfgoedobject. Zij vormen één van de grondslagen van goed bestuur en de rechtsstaat: zonder archieven is er eenvoudigweg geen democratie. Tenslotte zijn zij één van de belangrijkste reservoires voor de opbouw van herinneringen. Om al deze redenen zijn koloniale archieven vandaag de dag een belangrijk thema, op het nationale en internationale toneel, niet alleen voor archivariissen en onderzoekers, echter ook voor de samenleving in het algemeen.

De inventarisatie van de bronnen was des te noodzakelijker voor de Congolese, Rwandese en Burundese historici en archivariissen, omdat zij op hun grondgebied niet of nauwelijks meer beschikken over organische archieven met betrekking tot de koloniale of mandaatperiode. Oorlogen, onlusten, perioden van instabiliteit en natuurrampen hebben gemaakt dat een groot deel van de archieven die door de koloniale administratie bij haar vertrek niet werden meegenomen, zijn verdwenen.

De gids vat alle informatie samen die beschikbaar is over de archiefbestanden en andere bronnen die in het bezit zijn van zowel openbare als particuliere instellingen in België. Hij biedt een overzicht van de archieven die werden gevormd door alle betrokken actoren: centrale en territoriale besturen, universiteiten, kerken en erediensten, bedrijven, liefdadigheidsinstellingen, privépersonen, enz. In de aantekeningen worden de bestanden geïdentificeerd en wordt een voorstelling gegeven van hun inhoud, hun belang voor het onderzoek, de mogelijke verbanden met andere bestanden en collecties, enz. De gids vermeldt voor elke archiefvormer ook het eventuele bestaan van foto- en filmcollecties, evenals diverse voorwerpen en documenten (affiches, folders, kranten, enz.). Ten slotte werden – om van deze gids een volwaardig werkinstrument te maken en het potentieel ervan ten volle te kunnen benutten – verscheidene gedetailleerde indexen toegevoegd om thematisch en kruiselings te kunnen zoeken op trefwoord, plaatsnaam en onderwerp.

Personnel Hare envoys au Congo depuis la fondation du Comité d'Etudes jusqu'à ce jour.

N.B. L'avis + indique le mort de son + ... son 1er poste revu.

N° d'ordre.	Noms.	Nature de l'emploi.	Nationalité.
1 +	Stanley	Chef d'expédition	Amerïcain
2 +	Sharbark	Chef de station.	"
3	Wahoney.	Sous-chef de station	"
4	Smithson.	Secrétaire.	Anglais.
5 +	Kirkbright.	Chef de station.	"
6 +	Korre.	"	"
7 +	Brown.	Néerlandais.	"
8 +	Lean.	"	"
9 +	Hill.	"	"
10	Elmer.	"	"
11	Lehrich-Lenke.	Chef d'expédition	Allemand
12	Lindner.	Chef de station	"
13	de Lankelma.	"	"
14	Gierow.	Sous-chef de station	"
15	Beuz.	"	"
16	Kallina.	"	"
17	Schran.	Néerlandais	"
18	Dess.	"	"
19 +	Wijfenbayer.	"	"
20	Chvor.	Chargé de station.	"
21 +	Ketwig.	Sous-chef de station	"
22 +	Kurtach.	Néerlandais	"
23	Harigblad.	Néerlandais	Indien
24	Anderton.	"	"
25 +	Christophersen.	"	"
26 +	Faguerholm.	Néerlandais.	"
27	Karsten.	Néerlandais.	"
28 +	Karsten.	"	"
29	Flamini.	Néerlandais.	Indien
30	Boulangier.	Agent commercial	Français
31 +	Grisch.	Néerlandais	"

Notes:
Total 3 Américains, dont 2 y est encore et 1 revu.
7 Anglais, dont 3 morts et 4 y sont encore.
1 Néerlandais.
3 y sont encore.
18 Allemands, dont 10 morts au Congo, 1 revu et 1 mort.
6 Indiens, dont 4 y sont encore et 1 mort.
1 revu.
2 Français, dont 1 revu.

Overzicht van de leden van de expeditie van het Studiecomité, [1876]. ARA, Archief Emile Banning, nr. 123. © Rijksarchief.

Archief en kolonisatie: een geschiedenis van lange termijn

In de aanloop naar en na de onafhankelijkheid werden sommige openbare of particuliere archieven die in Afrika werden gevormd, overgebracht naar België (of elders in de wereld), terwijl andere in de huidige Democratische Republiek Congo, de Republiek Rwanda en de Republiek Burundi zijn gebleven. In België gebruikt men de term “koloniale archieven” of meer bepaald “archieven met betrekking tot de kolonisatie” om deze archieven aan te duiden.

Archief van Congo-Vrijstaat

Op 9 januari 1895 ondertekende Leopold II, stichter, koning en soeverein van de Onafhankelijke Congostaat, het verdrag tot afstand van Congo aan België. In dit verband heeft hij opdracht gegeven tot de vernietiging van bepaalde archieven met betrekking tot het grond-gebied dat hij beheerde. Verdere vernietiging van archieven vond plaats in 1908, aan de vooravond van de feitelijke annexatie van de Onafhankelijke Congostaat door België. Niet alle archieven van de Onafhankelijke Congostaat werden echter vernietigd, integendeel. Deze gids getuigt daarvan en biedt bovendien talrijke mogelijkheden om de leemten op te vullen. Tot de archieven die de historici in staat stellen deze periode te bestuderen, behoort onder meer het archief Goffinet, dat wordt bewaard bij het Archief van het Koninklijk Paleis en waarin stukken zitten die werden gevormd door naaste medewerkers van Leopold II. Hier en daar vinden we ook archieven van de Onafhankelijke Congostaat in de oudste dossiers van het Ministerie van Koloniën.

Archief van het Ministerie van Koloniën en het Gouvernement-generaal

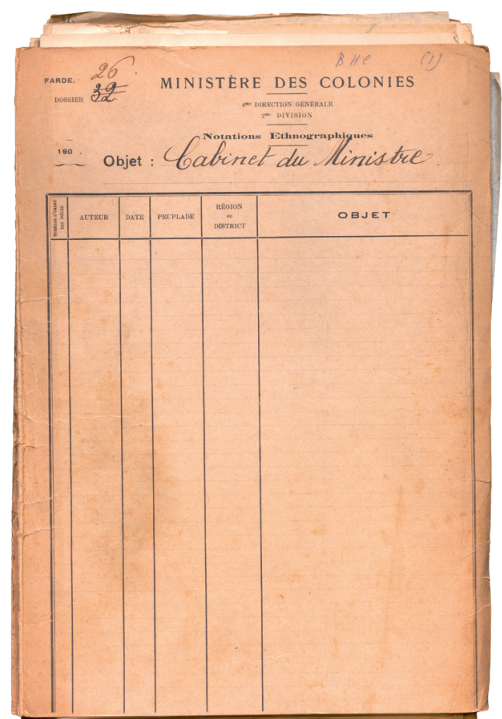
“Operatie Archief”

In de aanloop naar de onafhankelijkheid werd in het kader van de “Operatie Archief” **meer dan 6 km overheidsarchief** uit Congo naar België overgebracht (naar schatting een kwart van de archieven van de koloniale administratie). Deze werden tussen 1959 en 1960 door de lucht en over zee vervoerd alvorens het Ministerie van Belgisch Congo en Rwanda-Urundi te bereiken.

De «Opdracht Neven»

In de maanden die voorafgingen aan de onafhankelijkheid van Rwanda en Burundi (die in 1962 onafhankelijk werden), werd een deel van de documenten die op Burundees en Rwan-dees grondgebied waren gevormd, naar België overgebracht. Terwijl de “Operatie Archief” in allerijl werd uitgevoerd, nam de “Opdracht Neven”, genoemd naar Emmanuel Neven, de rijks-archivaris die voor de kolonie was aangesteld, de tijd om een campagne op te zetten om een deel van de achtergelaten documenten op microfilm te zetten. Deze microfilms worden nu bewaard bij de FOD Buitenlandse Zaken.

*Archief van de bibliotheek van het Ministerie van Koloniën
© Rijksarchief.*

Overbrenging naar het Rijksarchief

In 2014 sloten het Rijksarchief en de FOD Buitenlandse Zaken een protocolakkoord waarin werd voorzien dat 9,5 strekkende kilometer “Afrika-archief”, afkomstig van het Ministerie van Koloniën, zou worden ondergebracht bij het Rijksarchief. Het gaat zowel om overheidsarchief (hoofdzakelijk van de Onafhankelijke Congostaat, van het Ministerie van Koloniën in Brussel en van het Gouvernement-generaal in Leopoldstad) als om privéarchief (archief van kabinetten of personen dat werd overgelaten aan de “Dienst Afrika-archief” of door deze dienst werd aangekocht). Deze overdracht, die momenteel aan de gang is, gaat gepaard met een grote inventarisatie. De archivariissen moeten ook oplossingen vinden voor problemen in verband met schimmelvorming en met ordening, waardoor het werk sterk wordt bemoeilijkt.

Privéarchief: bedrijven, politieke figuren, religieuze missies, verenigingen of particulieren

De term “archieven met betrekking tot de kolonisatie” heeft niet alleen betrekking op archief van het koloniaal bestuur, maar ook op archief van bedrijven, personen, verenigingen, religieuze missies, politici of universiteiten. Dit erfgoed, dat onvermijdelijk veel meer verspreid is dan de archieven van overheidsdiensten, wordt ook geïdentificeerd en gelokaliseerd dankzij deze gids.

Etnografisch beeld, jaren 30, z.d. (ARA, NILCO, nr 194) © Rijksarchief.

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika verzamelt al heel lang archieven om dit kwetsbare erfgoed te bewaren. Al in de jaren 1930 vertrouwden steeds meer oud-kolonialen hun privéarchief toe aan het Congomuseum in Tervuren. De archieven van vele particuliere of semi-particuliere organisaties volgden dit voorbeeld. Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bewaart ook de archieven van bedrijven en instellingen die een band hebben met de Onafhankelijke Congostaat of Belgisch Congo.

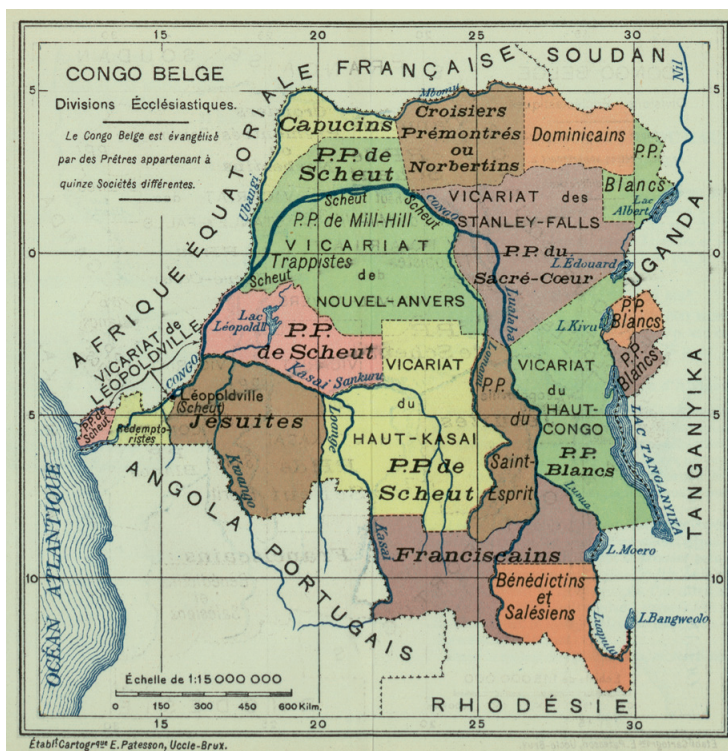

Jachttafereel te Rwanda (foto J. Dardenne). KMMA Tervuren, AP.0.1.2885.

Dankzij de werkzaamheden van de Vereniging voor de Valorisatie van Bedrijfsarchieven (VVBA) heeft ook een groot aantal bedrijfsarchieven zijn weg gevonden naar het Rijksarchief. Zo heeft het Rijksarchief in 1989 een groot deel van de archieven van de in 1906 opgerichte onderneming Union Minière Haut Katanga (UMHK) bij wijze van schenking ontvangen. In 2008 kwam nieuw archief van Umicore – de opvolger van de UMHK – via de VVBA bij het Rijksarchief terecht.

Aankomst van Congolese stagiairs te Zaventem, 1960. ARA2, Archief Sibeka, nr. 5020. © Rijksarchief.

De religieuze congregaties hebben ook een belangrijk archivalisch erfgoed gevormd, waaronder kronieken en memoires van missionarissen die ter plaatse leefden. Het KADOC, een archiefcentrum verbonden aan de KU Leuven, heeft vele archieven van missieorden en congregaties verzameld en toegankelijk gemaakt.

Kaart van de katholieke missies in Belgisch Congo, 1923. ARA, Hippolyte d'Ursel, nr. R27. © Rijksarchief.

Reis van Koning Albert en Koningin Elisabeth naar Belgisch Congo in 1928. Wandeling langs de paden van de Kisanu-missie. Van rechts naar links, te beginnen vanaf Koning Albert: Nolf; R. P. Devos; Beernaert; de Koningin; R. P. Van Wing; gouverneur-generaal Tilkens (op de voorgrond); P. Cattier en R. P. Butaye. (KMMA Tervuren, HP.1966.1.203).

Bij de archiefdiensten van de Belgische universiteiten worden documenten bewaard die betrekking hebben op de activiteiten van onderwijsinstellingen in de Kolonie: archief van onderzoekscentra, faculteiten of docenten.

De archieven van politici, ministers van de koloniën of gouverneurs-generaal, in het bijzonder die van Harold d'Aspremont Lynden en Pierre Ryckmans, worden eveneens vermeld; of ze nu bewaard worden door het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, het Rijksarchief, door de archiefcentra verbonden aan politieke partijen of door universitaire archiefdiensten.

Mijnwerkers uit Rwanda-Urundi, aangeworven te Kipushi, 1930. ARA, Archief Pierre Ryckmans, nr. 28/47. © Rijksarchief.

Geschiedkundige ijkpunten

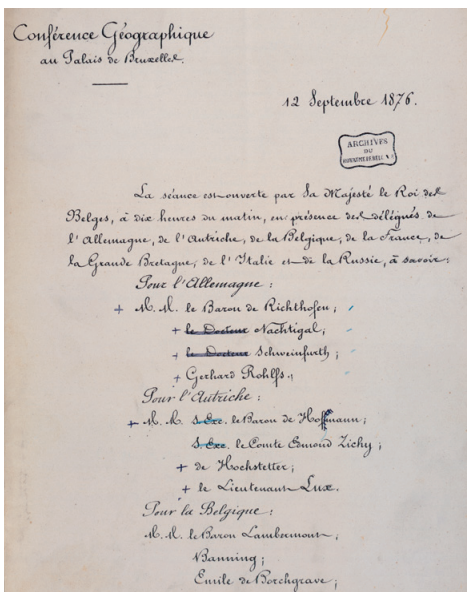
Het begin van de Onafhankelijke Congostaat

Leopold II was er al vroeg van overtuigd dat België in het buitenland commerciële expansie moest zoeken. In september 1876, 145 jaar geleden, organiseerde hij de **Conferentie van Brussel**, waar Europese ontdekkingsreizigers bijeenkwamen om hun acties in Afrika te coördineren.

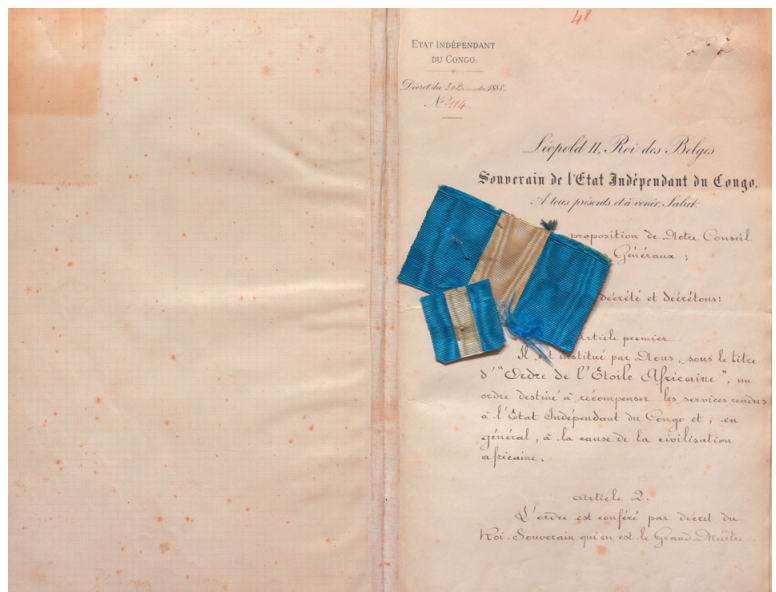
In de marge van de **Conferentie van Berlijn** (1884-1885) slaagde Koning Leopold II erin de soevereiniteit van de Internationale Congovereniging (AIC) over dit gebied te laten erkennen. In februari 1885 werd de Internationale Congovereniging omgevormd tot Onafhankelijke Congostaat: de Onafhankelijke Congostaat was geboren. De Senaat gaf Leopold II toestemming om staatshoofd te worden.

Aan het eind van de jaren 1880 was de koning genoopt geld te lenen om zijn koloniale onderneming te financieren. In augustus 1889 schreef hij een testament waarin hij zijn soevereine rechten over de Onafhankelijke Congostaat naliet aan de Belgische Staat, die hem in juli 1890 een lening verstrekte.

Onder druk van de internationale gemeenschap versnelde de Belgische Staat het proces van afstand van de macht en ondanks de aanvankelijke tegenzin van Leopold II werd de Onafhankelijke Congostaat in september 1908 een Belgische kolonie. Leopold II overleed in december 1909.

Verslag van de vergadering van de geografische conferentie te Brussel, 1876. ARA, Archief Emile Banning, nr. 119. © Rijksarchief.

Congo-Vrijstaat. Decreet van 30 december 1888 tot oprichting van de Orde van de Afrikaanse Ster. ARA2, Collectie Officiële akten. © Rijksarchief.

Groep van zeven chiefs die een bezoek brengen aan de wetenschappelijke missie van Katanga (1898-1900), onder leiding van Charles Lemaire, te Pawinde aan de rivier Lualaba ten zuiden van het Mweromeer, 1898. (foto F.L. Michel). KKMA Tervuren, AP.0.0.916.

Belgisch Congo

Nadat Congo in 1908 een Belgische kolonie was geworden, werd de territoriale organisatie van het land in 1912 gewijzigd. Het grondgebied werd opgedeeld in 22 districten, die op hun beurt weer zijn onderverdeeld in territoria. In 1923 werd de hoofdstad officieel overgebracht van Boma naar Leopoldstad, maar dit besluit werd pas in 1929 van kracht. Na de Tweede Wereldoorlog gaf België, net als andere koloniale mogendheden, zijn “beschavingsopdracht” op en begon een beleid van “ontwikkeling”.

De onafhankelijkheid van Congo

De uitroeping van de Republiek Congo op 30 juni 1960 werd gevolgd door oproer. Na rellen en munitierijen scheidde Katanga zich in juli 1960 af. De maand erop gebeurde hetzelfde met Kasai. De Congolese eerste minister Patrice Lumumba werd gearresteerd en op 17 januari 1961 vermoord.

Rwanda en Burundi

In 1924 vertrouwt de Volkenbond het grondgebied van Rwanda en Urundi toe aan België. In 1925 besluiten de Belgische overheden het Rwandese en het Burundese grondgebied samen te voegen tot een bestuurlijke eenheid, Rwanda-Urundi genaamd. Rwanda en Burundi werden twee jaar na Congo onafhankelijk, op 1 juli 1962.

Koning Boudewijn drukt de hand van de eerste Congolese president Kasa Vubu, 1960. ARA, Collectie Belgische overzeese expansie, nr. 85. © Rijksarchief.

Voorstelling van de twee wetenschappelijke partnerinstellingen : het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika

Het Rijksarchief en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika zijn twee van de tien federale wetenschappelijke instellingen die onder de voogdij van de Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, Thomas Dermine, staan.

Rijksarchief

Het Rijksarchief bewaart bijna 360 strekkende kilometer archief van de 9de eeuw tot heden. Het verwerft en bewaart (na selectie) erfgoed- en historisch archief ouder dan 30 jaar van hoven en rechtbanken, van overheidsbesturen en notarissen, alsook van privépersonen en –organisaties.

Het Rijksarchief vervult nog vele andere opdrachten, zoals aan administraties hulp en advies verstrekken voor het beheer en de overbrenging van hun archief, archiefontsluiting, publiekswerking, valorisatie van de collecties, digitalisering, online brengen, enz.

De instelling bestaat uit het Algemeen Rijksarchief te Brussel en negentien vestigingen over heel het land. Het archief over de kolonisatie wordt voornamelijk bewaard bij het Algemeen Rijksarchief 2 – Joseph Cuvelier.

Koninklijk Museum voor Midden-Afrika

Het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika is een wereldcentrum voor onderzoek en kennisverspreiding over het verleden en het heden van samenlevingen en natuurlijke omgevingen in Centraal-Afrika. Zij streven ernaar de belangstelling te wekken en een beter begrip van dit deel van de wereld te bewerkstellingen bij het grote publiek en de wetenschappelijke wereld, en om via samenwerkingsverbanden een aanzienlijke bijdrage te leveren aan hun duurzame ontwikkeling.

De kernopdrachten bestaan in het verwerven en beheren van collecties, het verrichten van wetenschappelijk onderzoek en de valorisatie van de resultaten hiervan, het verspreiden van kennis, en pedagogische en artistieke sensibilisering via tentoonstellingen en workshops.

Inhoudstafel van de Guide des sources de l'histoire de la colonisation

[VOLUME 1]

Avertissement

Remerciements

Le mot de Thomas Dermine, Secrétaire d'État chargé de la Politique scientifique

Avant-propos par Karel Velle et Guido Gryseels

Préface de Guy Vanthemsche, spécialiste de l'histoire du Congo (Vrije Universiteit Brussel)

Introduction: Comprendre, expliquer, réparer

Première partie: Concepts, outils et méthodologie, sources à l'étranger et historiographie

Ouvrir les archives coloniales

Le guide et ses modalités d'utilisation

Regard sur les archives relatives à la colonisation belge conservées hors de Belgique

Colonisation belge en Afrique centrale: aperçu historiographique (1910-2020)

Jalons

Cartes du Congo (EIC et CB) et du Ruanda-Urundi

Éléments de chronologie

Ministres de tutelle

Administrateurs généraux et gouverneurs généraux

Deuxième partie: Le guide

Notices relatives à l'État indépendant du Congo et projets antérieurs ([1876-1884] 1885-1908)

Notices relatives à la Belgique et aux territoires sous autorité belge: Congo, Ruanda et Urundi ([1884]1909-1960/1962)

[VOLUME 2]

Notices relatives aux territoires africains sous autorité allemande: Afrique orientale allemande (1890-1916)

Notices relatives aux archives d'origine allemande produites dans le cadre de l'occupation de la Belgique durant la Deuxième Guerre mondiale et concernant des sociétés belges actives au Congo et au Ruanda-Urundi.

Notices relatives aux collections thématiques et typologiques

Liste des auteurs des notices

Liste des institutions de conservation en Belgique, citées dans les notices

Troisième partie: Carnet iconographique

Index

Mots-clés

Lieux

Institutions de conservation

Bijlagen

Link naar het persdossier en het beeldmateriaal: www.arch.be/pers
(vanaf 29 september 2021)

Link naar de brochure: <https://bit.ly/CongoGuidedessources>

Geodetische basis bij Bwila. Missie naar Niadi-Kwilu onder bevel van Alphonse Cabra, 1903 (foto F.L. Michel). KKMA Tervuren, AP.0.0.4032.

